

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Provst

Vilhelm Hansen

1847-1935

Provst
Vilh. Hansen

i Nykøbing Mors

Af
Anton Kjølby.

Nykøbing Mors
Morsø Folkeblads Trykkeri
1937

Særtryk af „Morsø Folkeblad“.

Vilh. Hansen.

1912 omkring 1. April havde jeg, som dengang var Vikar ved Københavns Kommuneskoler, faaet Meddelelse fra Provst Vilh. Hansen om min Kaldelse til Lærereembedet i Lægind. Inden min Bortrejse fra København kom jeg en Aften til at følges med en københavnsk Skoleinspektør (cand. theol. fra 1876), paa hvis Skole jeg gentagne Gange havde haft Timer. Da han hørte, at jeg skulde til Nykøbing Mors til Vilh. Hansen, var det, ligesom han syntes, at det var noget stort og sjældent, jeg dér havde faaet. Han fortalte, at da Vilh. Hansen blev Kandidat, var Pladsen foran Universitetet fuld af Mennesker, der ventede paa at høre, om Hansen havde faaet egregie. Da man hørte, at han havde naaet dette Resultat, blev der Jubel, og Vilh. Hansen blev baaret i »Guldstol« hen ad Gaden. — Inspektøren tilføjede: »Vilh. Hansen var saa videnskabelig, saa videnskabelig, og saa var han dog kun en Husmandssøn fra Fyn.« —

Betegnende for Vilh. Hansen er det, at end ikke hans Bysbarn og nære Ven gennem hele Livet lige fra Barndommen af, Gaardejer N.

P. Nielsen, Aasum, mindes nogen-
sinde at have hørt noget om den-
ne Hæder.

Men Vilh. Hansens Navn i aka-
demiske Kredse blev herefter
»Egregie-Hansen«, og den Op-
mærksomhed, den sjældne Eks-
amen vakte, satte sig Spor ogsaa
i Datidens ellers faamælte Avi-
ser, hvorom senere. Der var gaaet
13 Aar, siden Carl Henrik Schar-
ling, den senere Professor i Theo-
logi, i 1859 fik denne Hovedkarak-
ter, og der skulde komme til at
gaa 23 Aar, inden den atter blev
givet, idet nuværende Sogne-
præst og Provst i Magleby ved
Skelskør Christen Thomsen Lund
d. 23. Januar 1895 opnaaede dette
Resultat.

Egregie er i det hele en sjælden
Karakter. Af og til træffes den
ved de »praktiske Prøver« og ved
et enkelt af Fagene til theologisk
Embedseksamen, men som Ho-
vedkarakter opnaas den kun af
saare faa.

Ad forskellige Veje lader det
sig gøre at udarbejde en Forteg-
nelse langt tilbage over Egregie-
Kandidaterne under det theologi-
ske Fakultet i København (jfr.
bl. a. Kirkehistoriske Samlinger
IV, 5, S. 805 flg.); men nøjes
jeg dog her med de sidste 100
Aar (fra og med 1837), udarbej-
det efter Fr. Barfod: »Danmarks
Gejstlighed«, 1. Aarg., S. 260

fig., og Universitetets Aarbøger. [Fra 1800 til 1837 er der af Udmærkelser: Biskopperne Bindesbøll, Engelstoft, Laub, Martensen og Monrad]. Af praktiske Hensyn gør jeg Rækken, ialt 10, yderst kortfattet, giver kun Kandidatens Navn, sidste Stilling og — i Parentes — Kandidataaret:

Professor i Filosofi ved Københavns Universitet Rasmus Nielsen (1837), Provst Tuxen, Højelse v. Køge (1849), Professor i Theologi ved Københavns Universitet Carl Henrik Scharling (1859), Provst Vilh. Hansen, Nykøbing M. (1872), Provst C. T. Lund, Magleby v. Skelskør (1895), Biskop O. V. Ammundsen, Haderslev (1899), Daniel Eiler, † i Strassburg 21. Decbr. 1902 (1900), Sognepræst K. P. Hee Andersen, Herlufsholm (1910), Biskop Hans Fuglsang-Damgaard, København (1923) og Sognepræst Paul Verner Hansen, Vejrum ved Struer (1933).

I Tiden 1837 til og med Sommeren 1935 er fra Københavns Universitet udgaaet ialt 4320 theologiske Kandidater.

Naar jeg i det følgende bringer en Række Meddelelser om Provst Vilh. Hansen, skønt Pastor Th. Balslev, Vartov, har skrevet udførligt om ham i »Morsø Folkeblad« Efteraaret

1936 (udkommen baade som Særtryk og i Optryk fra Odense; Billedmaterialet i de to Bøger er ikke helt ens), sker det, fordi de ydre Data, jeg har fundet frem paa Arkiver og i Bibliotheker, ogsaa vil kunne være af Interesse.

I 14 Aar havde jeg den Lykke at virke under ham og at sidde under hans Prædikestol. Jeg vil da ogsaa foruden det ydre prøve paa i Slutningen af denne Afhandling at finde Ord for noget af det, jeg oplevede som hans Discipel.

Vilh. Hansens Slægt.

I Landsbyen A a s u m, ca. $\frac{1}{2}$ Mil Øst for Odense, blev den 8. November 1845 viet i Kirken Ungkarl H a n s H a n s e n og Pigen C a r o l i n e F r e d e r i k k e K o n s t (ogsaa skrevet K u n s t). Hans Hansen, der var Murer, var den 3. Novbr. s. A. kommen fra Beldringe til »Skolelærer Paghs Hus«, som han havde lejet, og her flyttede det nygifte Par ind.

Begge var de fra Fraugde Sogn, ca. $\frac{1}{2}$ Mil sydligere. Hans Hansen var født dér den 26. Oktober 1816 som Søn af Husmand Hans Pedersen i Kildehus [utvivlsomt døbt i Birkende 24. Oktober 1762 som Søn af Peder Skytte],

der døde 21. November 1838. Moderen hed Kirsten Nielsdatter, f. ca. 1776, viet i Fraugde 13. Maj 1796 og død samme Sted den 9. Januar 1849, Datter af Gaardmand i Fraugde Niels Rasmussen.

Hans Hansen kom tidlig ud. Paasken 1832 konfirmeredes han i Vor Frue Kirke i Odense og tjente da hos Gaardmand Mads Larsen i Abildskougaard; kunde nu følges gennem Lægdsrullen, hvad jeg dog ikke har gjort. 1834 træffer vi ham i Aasum Folketælling i Tjeneste hos Gaardmand Hans Ludvig Jensen. I Folketælling 1845 for Beldringe, Lunde Sogn, i Tjeneste hos Gaardmand Poul Hansen.

Frederikke Caroline Konst blev født i den lille By Batterne ved Fraugdegaard den 15. April 1812 som Datter af Snedker Wilhelm Adam Konst, der var indvandret fra Hannover og oprindelig havde været Drejersvend. Konst var blevet gift i Fraugde nogen Tid i Forvejen med Marie Andersdatter fra Christiansdal. Hun synes imidlertid ikke at være født dér, men døde i Fraugde den 8. Oktober 1821, kun 42 Aar gammel. Der var flere Børn i Ægteskabet. Snedker Konst rejste bort fra Egnen.

Frederikke kom ud blandt fremmede som Barn, blev konfir-

meret i Fraugde Kirke og meldte 1. November 1833 Afgang fra Fraugdegaards Mølle til Gaardmand Niels Larsen i Aasum, hvor hun ogsaa findes i Folketælling 1834.

**Vilh. Hansens Forældre,
Murer Hans Hansen og Hustru.**

Hans Hansen og Frederikke Konst fik i deres Ægteskab 3 Børn, hvoraf de 2 yngste af praktiske Hensyn her nævnes først, nemlig Johanne Marie Hansen, der blev født 11. November 1848, konfirmeret i Aasum Efteraaret 1862 og døde samme Sted af »Brysttæring« 20. Juli 1874, samt Rasmus

og død samme Dag, 10 Timer
H a n s e n, født 19. Februar 1852
gammel.

Hans Hansen drev som før
nævnt Murerhaandværket og
blev snart kaldt H a n s M u r e r.
I Begyndelsen af sit Ægteskab
boede han som ogsaa foran
nævnt i et Hus, der tilhørte Deg-
nen Pagh i Aasum; det ejes nu
— efter Opgivelse fra Aasum —
af Hans Laurits Madsen, men er
betydeligt omforandret siden den
Gang. Det ligger et lille Stykke
Øst for Aasum Kirke umiddel-
bart Syd for den Vej, der forbi
Kirkegaardens Sydside fører til
Marslev. Her fødtes den 4. Ja-
nuar 1847 Ægteparrets ældste
Barn, en Søn, der blev opkaldt
efter begge sine Bedstefædre og
fik Navnet

Hans Vilhelm Hansen.

Blandt Fadderne var Barnets
Morbroder Frants Christian
Konst i Næsbyhoved Mølle.

I Sommeren 1851 købte Hans
Murer et Stykke Jord (Matr. Nr.
18 b) af Gaardejer Anders Niel-
sen i Aasum. Herpaa byggede
han et Hus, der kom til at ligge
umiddelbart Øst for Pagh's Hus
og ligeledes Syd for Vejen til
Marslev.

Vilhelm var den Gang godt og
vel 4 Aar gammel. En Mand fra
Aasum, der ikke ønsker sit Navn

nævnt, har fortalt mig følgende Tildragelse:

Mens Hans Murer byggede sit Hus i 1851, blev Vilhelm en Dag sendt til Høkeren, som boede i den modsatte Ende af Byen, Vest for Odense Aa (paa Odense Grund) for at hente en Flaske Brændevin. Drengen havde hørt de voksne tale om, at det vilde være rart at kunne faa en stor Kampesten til Trappesten. Mens Drengen er paa Vej hjem med Brændevinen, opdager han, at der ligger en stor Sten lidt fra Vejen, og han gaar derfor hen for at undersøge, om den skulde kunne benyttes til Trappesten. Mens han er ved at foretage denne Undersøgelse, er han saa uheldig at slaa Brændevinsflasken i Stykker. Han gaar saa hjem og fortæller, hvordan han er kommen af Sted; men paa Grund af den Omtanke, han har vist ved at søge efter en Sten til Trappestenen, blev der ikke foretaget videre. — —

Allerede i 5 Aars Alderen kom han i Skole. Læreren i Aasum, M a d s M a g n u s P a g h, var født i Assens 1803, dimitteret fra Skaarup 1822 med »Meget due- lig« og havde siden 1822 virket i Aasum, hvorfra han fra 1. Novbr. 1857 blev entlediget med Pension »paa Grund af svækket Syn og tilstødte huslige Sorger«; flyttede til Odense og døde, St. Knuds

Sogn, Odense, 21. Oktbr. 1865. — Aasum Skoleprotokol for 1852 flg. — findes i Aasum Skole — udviser, at Vilhelm begyndte sin Skolegang her 1. Novbr. 1852 (5½ Aar gl.). Han er da Nr. 14 i yngste Klasse; trods en Del Sygdom rykker han allerede ved følgende Halvaarseksamen op til Nr. 7, bliver ved næste Eksamen Nr. 4, og allerede 1. Novbr. 1854 er han Nr. 1 (7 Aar gl.) i denne Klasse. — Maj 1855 flyttes han op i øverste Klasse som Nr. 17 og gør her for hvert Halvaar lignende hurtige og store Spring (November 55: Nr. 10, Maj og November 56: Nr. 5) indtil der efter Nytaar 1857 findes vedtegnet: »Afgaaet til Selmers Institut i Odense«.

For Pagh var mg en meget høj Karakter, og den gav han fra Begyndelsen og senere Vilhelm for Flid og Opførsel; for naturligt Anlæg til at begynde med det sædvanlige »godt« til velbegavede Elever, men Novbr. 1854 og senere »Meget godt«; ingen anden i Skolen paa den Tid fik saa høj Vurdering af de naturlige Betingelser.

Inden vi nu følger Vilhelm paa hans videre Bane, vil vi dvæle lidt ved hans Forældre. De følger aabenbart med Drengen til Odense 1857, idet Hans Murer her byggede en Hjørneejendom,

nuværende St. Jørgensgade 133. Men et Aarstid efter flyttede de tilbage, solgte 16. Juni 1858 deres Hus i Aasum og købte s. A. i December af Gaardejer Johan Steffensen en Parcel (Matr. Nr. 20 e), hvor Hans Murer opførte et Hus, og hvortil han benyttede det Tømmer, som stammede fra et Hus, »Klemmehuset« kaldet, som Gaardejer Peder Nielsen havde købt af Klemmen Hansens Dødsbo († 1852). I dette nyopførte Hus henlevede Ægteparret Resten af deres Dage.

I 1879 fik Aasum Sangforening Lov til at bygge en Sal op til Syd-gavlen af Huset, og her holdt Foreningen sine Møder gennem 50 Aar. Hans Hansen og Hustru var som Vært og Værtinde for Foreningens Medlemmer indtil deres Død. Huset solgtes da i 1886 til Sangforeningen af Vilh. Hansen som eneste Arving. Og Livet her fortsattes i samme gode Spor. 1900 tilbyggedes en stor, tidssvarende Gymnastiksal, der indviedes s. A. den 16. Oktober.

Af Kirkebogen ses, at Hans Hansen afgik ved Døden den 16. November 1885, 69 Aar gammel. »Død som Følge af et Slag af en Hest«, tilføjes der. Allerede s. A. den 29. December døde hans Enke, Karoline Frederikke Konst,

af »Alderdomssvaghed«, 73 Aar gammel.

Den i Kirkebogen omtalte Dødsaarsag for Hans Murer faar følgende nærmere Omtale i »Fyns Tidende« for 17. November 1885:

Et Uheld skete i Gaar Eftermiddags i Aasum, idet en Hest, der rev sig løs fra Smeden, i Farten løb en gammel Mand, Murer Hans Hansen, omkuld. — Den gamle blev i lidende Tilstand baaret ind hos Gaardejer P. Nielsens Enke, og Læge blev hentet. Det viste sig, efter hvad der meddeles os, at Næsebenet var knækket, ligesom der fandtes flere betydelige Skrammer i Hovedet og paa Legemet. — —

Enken bekendtgjorde Dødsfaldet i »Fyns Tidende« og i »Fyens Stiftstidende«. — Hendes Død blev »paa fraværende Søns og Svigerdatters Vegne« bekendtgjort i de samme to Blade af Gaardejer Niels Peder Nielsen i Aasum.

I sin Redegørelse for »Aasum Sangforening«, der vel nærmest maa betegnes som en Foredragsforening, i »Højskolebladet« 1912, Nr. 11—13, giver Kr. Lohmann det gamle Ægtepar det kønneste Minde.

Skoletiden i Odense.

Efter Nytaar 1857 begynder Vilhelm da at gaa i Skole i Odense; boede det første Aarstid rimeligvis hos Forældrene i St. Jørgens Forstad. Den 13. April 1862 bliver han som boende Kongensgade Nr. 17 (men uden nærmere Vedtegning herom), konfirmeret med meget gode Vidnesbyrd i St. Knuds Kirke af Stiftsprovst Damgaard. — I Folketælling 1860 (VI, Nr. 164) opholder han sig Vestergade 84, 1. Sal, hos Enke efter Seminarie-lærer i Skaarup Petersen, hvor der foruden ham bor en Sagførerfuldmægtig, 2 Landvæsens-elever og 4 Skoledisciple. Det har aabenbart været en anselig Ejendom. Stuen beboedes af Ejeren, Snedkermester Schiær og Familie, anden Sal af Amtsforvalter-Enke, Justitsraadinde Becker med Døtre og Tjenere. Omkring 1865 boede Vilh. Hansen i Klaregade, har Professor, forh. Overlæge P. K. Møller, Odense, fortalt mig.

Efter Sommerferien 1857 var det, at Vilh. Hansen blev optaget i Odense Cathedralsskole, og her lader det sig gøre at følge ham alene paa Grundlag af dennes aarlige Indbydelsesskrifter.

I disse træffes han første Gang

1858 som Nr. 1 i 1. Fællesklasse A. Allerede i samme meddeles, at han fra 1. Januar har faaet fri Undervisning. Aar for Aar kan vi nu følge ham her; han har fri Undervisning og allerede 1859 — ved Ministeriets Resolution af 15. Oktober 1858 — et oplagt Stipendium paa 20 Rdlr., Aaret efter et oplagt Stipendium paa 35 Rdlr. — 1864 meddeles, at han er blandt dem, der (i 1863) har indstillet sig til Afgangseksamens første Del, og i 1866, at han efter Censuren efter »Hovedeksamen« har faaet tildelt det Baggerske Præmielegat. Derimod er han — mod Forventning — ikke blandt dem, der 1865 indstillede sig til Afgangseksamens anden Del. Grunden hertil oplyses, da han Aaret efter indstiller sig (Program 1867). Det hedder nemlig heri, S. 58—59:

»Til Afgangsexamens anden Deel indstillede sig femten Candidater, hvoraf 13 havde underkastet sig Examens første Deel i 1864, 2 i 1863, nemlig — — (alfabetisk Orden):

5. Hans Vilhelm Hansen, Søn af Murer Hansen i Aasum, født sammesteds d. 4de Januar 1847, optagen i 1ste Klasse d. 23de August 1857 og under hele sin Skolegang understøttet af det Riberske Legat for Bondesønner (Progr. f. 1850, S. 53).

Han blev 1863 opflyttet i 7de Classe, men, da han i næsten et heelt Aar af Sygdom holdtes borte fra Skolen, valgte han at forblive tre Aar i øverste Classe.«

Om nævnte Legat faar vi nærmere Besked i Indbydelsesskriftet 1850, Program S. 53—54. Da denne Redegørelse ogsaa kaster Lys over Vilh. Hansen, gengives en Del af den her. Det meddeles først, at det Riber'ske Legat er stiftet af Birkedommer Vincent Riber ved Testamente af 26. September 1835 (Schacks Forts. af Hofm. IV, S. 361 fig.). Det er Legat for Studerende af Fyens Landalmue, sat under samme Bestyrelse som Lundegaards Stiftelse (Stiftsøvrigheden, Provsten og tvende Præster af Salling Herred) og »bestemt til et Barn af Bondestanden, der prøvet efter almindelig Opfordring ved offentlig Examen af Directionen og derefter forberedet i de elementaire Kundskaber paa Landet ved en Præst eller anden studeret Mand, erkjendes for at være udmærket begavet. Naar den efter nøieste Prøvelse valgte Elev er anbragt i Skolen, skal Understøttelsen bestaa i Skolepenge, Logis, Kost, Bøger, Klæder, Vask og andre Smaaudgifter, saavidt fornødent gjøres. Ved Universitetet under-

støttes den Samme med et Pen-
gebidrag, der dog ikke maa gives
længere end i 5 Aar og ikke
overstige 300 Rdl. aarlig, hvor-
hos Directionen skal paasee, at

Vilh. Hansen som Student.

Ingen gives Skoleunderstøttelse, førend det med Vished kan sees, at Universitetslegatet er disponibelt til den Tid, Discipelen skal dimitteres eller benytte det.« —

Redegørelsen slutter med at meddele, at Legatet nu (1850) er paa omtrent 11000 Rdl., og at Understøttelsen til en Bondesøn først traadte i Kraft i Begyndelsen af 1850 paa Grund af nogle Bestemmelser i Testamentet om

Understøttelse af en studerende
Slægtning i et vist Tidsrum.

1866 bestod Vilh. Hansen Studentereksamen fra Odense Cathedralsskole med Hovedkarakter: Første Karakter med Udmærkelse. De enkelte Karakterer var:

1. A f d e l i n g:

Tysk	mg
Fransk	mg
Geografi... ..	ug
Naturhistorie	ug

2. A f d e l i n g:

Udarbejdelse i	
Modersmaalet	ug
Latin, skriftlig... ..	mg
Latin, mundtlig	mg
Græsk... ..	ug
Religion	ug
Historie	ug
Aritmetik..	ug
Geometri	ug
Naturlære	ug
Hebraisk... ..	ug

I København.

I Efteraaret 1866 gaar Turen til København. Han indskrives til de filosofiske Forelæsninger og indmelder sig den 17. September s. A. i Studenterforeningen som boende St. Helliggeiststræde 30, 4. Sal. Aaret efter den 29. September har han atter indtegnet sig her og bor da Vandkun-

sten 12, 3. Sal, som stud. theol. sammen med stud. med. M. C. S e e d o r f f, den senere Stiftsfysikus i Odense. I Nr. 8, 2. Sal, paa Vandkunsten boede exam. polyt. H. S t r u e r, den senere kendte Grundlægger og Indehaver af H. Struers kemiske Laboratorium i Skindergade; disse tre sammen med Studenterne P e t e r M ø l l e r, den endnu levende 90-aarige Professor og forh. Overlæge i Odense, og P e t e r R i e m a n n, senere Sognepræst i Fakse, dannede en intim Kammeratskabskreds. Professor Møller har fortalt mig, at Kammeraterne ikke blot saa op til Vilh. Hansen for hans store Begavelse og Flid, men ogsaa og ikke mindst for hans trofaste og hjælpsomme Sind. Til Provstens Ungdomsvenner fra Skoleaarene i Odense hørte endvidere J u l i u s D ø c k e r, Ejer af Tostrup Hovgaard v. Hobro og død i København for et Aarstid siden.

1868 er Vilh. Hansen første Gang optaget i Københavns Vejviser; han er da flyttet fra Vandkunsten til Fiolstræde 29, 3. Sal, til en Snedkermester Lorentz Schmidt. 1869 er denne død; men Vilh. Hansen bliver boende hos Enken til og med 1870. — 1871 er han i Landemærket 6, 1. Sal, men næste Aar igen i sin gamle Bopæl hos Enken Schmidt i Fiol-

stræde. Her blev han Resten af sin Studietid.

Folketælling 1872 for Fiolstræde 29, 3. Sal, oplyser, at Enken Schmidt ernærer sig ved Vask og Strygning og har 3 Logerende: en 66-aarig Kvinde, der ernærede sig ved Syning, Vilh. Hansen og exam. polyt. Carl Ditlev Wad, der døde 20. Marts 1928 som forh. Stationsforstander i Vejen og var Søn af Vilh. Hansens Velynder, Sognepræst Wad i Korsør. I Hjemmet opholdt sig endvidere Datteren, Christiane Julie Schmidt, der var »Choristinde«. Hun fik Undervisning af Phister. Vilh. Hansen har fortalt, at han sad i sit Værelse, der laa ved Siden af hendes, og hørte, hvordan Phister indstuderede Karens Sang i »Elverhøj«: »Jeg lagde mit Hoved til Elverhøj«. Først skulde hun lære at synge den rigtigt; derefter skulde hun synge den, som den gamle Kone vilde gøre det, og endelig skulde den synges saaledes, at man fik Forestilling om, at gamle Karen selv troede paa den.

Provst Hansens egen Levneds- beskrivelse.

Provsten selv skriver følgende om sit Hjem og Slægt, sin Barn-

dom og Ungdom i sin Selvbio-
grafi til Ordenskapitlet 1903:

»Mine Forældre var Murer Hans Hansen og Hustru Frederikke Karoline Konst. Om deres Slægt ved jeg kun meget lidt, og noget mærkeligt har der sikkert heller ikke været. Begge var de fødte i Fraugde Sogn, $\frac{1}{2}$ Mils Vej sydligere, og var Børn af Smaakaarsfolk. Min Farfader, Hans Pedersen, var formodentlig Husmandssøn fra Birkende, og min Farmoder, Kirsten Nielsdatter, var vel Gaardmandsdatter, men fattig. De havde flere Børn, end et Husmandshjem ret godt kunde forsørge, og min Fader kom allerede før sin Konfirmation til at tjene for sit Brød. — Min Morfader hed Wilhelm Adam Konst og var indvandret fra Hannover; egentlig var han Drejersvend, men ernærede sig her i Danmark som Snedker; hans Hustru hed Marie Nielsdatter. Han døde, mens min Moder endnu var en lille Pige, og efterlod Enke og Børn i dybeste Armod, og da ogsaa hun døde et Par Aar efter sin Mand, kom min Moder ud blandt fremmede. — Skjønt mine Forældre altsaa var barnefødte i samme Sogn, var Aldersforskellen — Moder var født d. 15. April 1812, min Fader d. 16. Okt. 1816 — dog saa stor, at de ikke som Børn vidste af hinanden

at sige, og først da de begge kom til at tjene i Aasum og en Tid i samme Gaard, lærte de hinanden at kjende. Efter at min Fader havde lært Murerhaandværket hos en Landsbymester, giftede de sig i November 1845, og jeg blev født d. 4. Januar 1847, en lille Pige, Johanne Marie, blev født d. 11. Nov. 1848, og flere blev der ikke i Hjemmet, da en lille Dreng et Par Aar senere kun levede nogle Timer.

Med godt Nemme lærte jeg tidligt og hurtigt af min Moder at læse, og da jeg, 5 Aar gammel, kom i Skole, faldt det mig let at lære det, den gamle Lærer Mads Pagh havde at meddele sine Elever; allerede i Foraaret 1855, da jeg havde fyldt 8 Aar, blev jeg flyttet op i øverste Klasse og kom til at høre til dem, om hvem det hedder blandt Folk, at »Degnen ikke kan lære dem mere«. Rime­ligvis har mine Forældre nok drømt og min Moder talt om, at jeg kunde være skikket til andet end at blive Murer som min Fader; men Kaarene var for smaa til, at der for Alvor kunde tænkes paa en videre Uddannelse, og Spørgsmaalet om min Fremtid blev først taget op, da jeg var henimod 10 Aar. Den bekjendte Højskolemand Kold, som havde nogen Forbindelse i Aasum, havde lagt Mærke til Drengen og

havde nok Lyst til at faa mig under sin Opdragelse; men min Fader, som var utryg ved det, raadførte sig med Sognepræsten, M. Wad — siden Præst i Korsør-Taarnborg — og følte sig mere tiltalt af hans Mening, at jeg burde sættes i Latinskolen og studere; for Pengevanskelighederne haabede Præsten at kunne finde Raad.

Efter Nytaar 1857 blev jeg da anbragt i en af cand. theol. Selmer i Odense ledet Forberedelsesskole og efter Sommerferien samme Aar optaget i Katedralskolens 1. Kl. Det faldt mig ret let at følge med i alle Fag, og min Latinskoletid staar stadig for mig i et godt Lys. Blandt Lærerne var der ingen, af hvem vi ikke kunde lære noget, hvis vi nogenlunde vilde, og adskillige af dem mindes jeg med stor Glæde og Taknemmelighed. Særlig kan jeg nævne Adjunkt H. C. Vogelsang, Lærer i Historie og Geografi, den fortrinlige Naturhistoriker V. Strøm, Overlærer P. H. Kragh, der underviste i Mathematik og Naturlære, den gamle, gode Rektor, Professor Henrichsen og allermost Overlærer H. H. Lefolii, siden Rektor i Viborg. Ved en langvarig Sygdom i Vinteren 1863—64 blev jeg sat saa meget tilbage, at jeg fandt det rigtigst at blive i Skolen et Aar længere,

end Regelen var, og først i 1866 blev jeg dimitteret med Hovedkarakter »1. Kar. med Udm.« Pastor Wad havde, da der blev Tale om at sende mig i Latinskolen, havt den Tanke, at jeg maa-ske som Husmandssøn kunde faa Understøttelse af det »Riberske Legat«, der administreres af Direktionen for »Lundegaards Stiftelse«, og det gik som tænkt; efter at have gaaet et Aar i Latinskolen fik jeg efter en Art Konkurrence paa Lundegaard i Sommeren 1858 Tilsagn om en aarlig Understøttelse af nævnte Legat, i Begyndelsen 200 Rdl. og siden noget mere. Det var en meget betydelig Hjælp; men da det var stillet som en Betingelse, at jeg skulde bo i Odense og hos en dannet Familie, slog Pengene dog ikke til, og mine Forældre maatte underkaste sig større Savn, end godt var, for at kunne tilskyde det manglende. Da jeg var bleven Student, blev Understøttelsen forhøjet til 25 og efter et Aars Forløb til 30 Rdl. om Maaneden, og dermed var jeg vel bjerget; vel blev der ikke Raad til Middagsmad hver Dag, naar jeg skulde kunne komme i Theatret en Gang imellem, og mine Klæder fik jeg stadig syet hos en Landsbyskræder hjemme, men i det hele klarede jeg mig stolt med de faste Indtægter og søgte ingen

anden Hjælp. Nogle gode Hjem skaffede Pastor Wad mig i Forbindelse med, lidt Fødevarer fik jeg sendt hjemmefra, og Ferierne gjorde jeg lange og kunde under dem spare paa Pengene.«

De fine Eksaminer.

Den 12. Juni 1867 bestod Vilh. Hansen den filosofiske Prøve med Hovedkarakter: Første Karakter med Udmærkelse. De enkelte Karakterer var følgende:

Propædeutik	ug
Logik... ..	mg
Psykologi	ug

Han blev eksamineret af Professor Rasmus Nielsen i alle 3 Fag.

1867 blev Vilh. Hansen indtegnet blandt de theologiske Studerende i den dertil indrettede Fakultetsprotokol (Univ. Arkiv, Nr. 1150).

Theologisk Embedseksamen i Vinteren 1871—72 nærmede sig.

Vilh. Hansens Petitum til denne er kort, klar og udtømmende. Den lyder saaledes:

Jeg undertegnede Hans Vilhelm Hansen, Søn af Husmand og Murer Hans Hansen og Hustru Caroline Frederikke Konst, er født i Aasum (i Odense Amt) d.

4de Januar 1847. Til mit fyldte 10de Aar fik jeg den almindelige Undervisning i Byens Almueskole og blev da efter et halvt Aars Forberedelse i en Privatskole i Sommeren 1857 optagen i Odense Cathedral-skoles 1ste Klasse. En langvarig Sygdom optog næsten et Aar af min Skoletid, saa jeg først 1866 blev dimitteret til Universitetet (med Characteren: Første Charact: med Udmærkelse), idet jeg samtidig med examen artium underkastede mig Prøven i Hebraisk (med Charact: Udmærket godt). — I Sommeren 1867 bstod jeg den philosophiske Examen (med Charact: Første Charact. med Udmærk.), og i Sommeren 1869 Prøven i patri-stisk Latin (med Laudabilis).

I Henhold til Ovenstaaende samt til vedlagte Flidsattest tillader jeg mig at søge det høiærværdige Facultets Tilladelse til at underkaste mig den forestaaende theologiske Embedseksamen. — I Hebraisk har jeg — foruden Genesis — læst Jeremias, Cap. 1—11, Zacharias, Psalm 1—18, 42—58 og 90—104.

Kjøbenhavn, den 14de Decbr.
1871.

Vilhelm Hansen,
St. Fiolstræde 29, 3.

Flidsattesten findes ikke nu i Universitetets Arkiv som Bilag

til Petitem, men at den har været meget god, fremgaar af Dekanats Indstilling af Vilh. Hansen til Stipendium, hvorom senere.

Opgaverne til den theologiske Embedseksamens skriftlige Del, der holdtes den 27., 28. og 30. December 1871, var ifølge Universitetets Aarvog 1871—73, S. 221, følgende:

D o g m a t i k: Hvorledes bliver det forskellige Gudsbegreb bestemmende for Troen paa Underet og for Underets Begreb?

G l. T e s t a m e n t e s E x e g e s e: Genesis 25, 19—34 incl.

M o r a l: Hvorvidt stadfæstes Mose Lov ved Christi Lov, og hvilken Betydning faar den som Følge deraf for den christne Menighed?

K i r k e h i s t o r i e: At give en historisk Fremstilling af Læren om Christi Forsoning fra Aposteltidens Slutning indtil Reformationens Begyndelse.

N y T e s t a m e n t e s E x e g e s e: Rom. 8, 1—11 incl.

I n d l e d n i n g t i l N y T e s t a m e n t e:

Den nytestamentlige Kanons Historie fra Midten af 3die indtil Begyndelsen af 5te Aarhundrede.

Provst Hansen har fortalt mig, at det var Udfaldet af skriftlig Eksamen, der i første Række be-

virkede, at han fik egregie. Paa Universitetet hævder man, at de skriftlige Besvarelser ved Embedseksaminerne tilintetgøres efter et vist Aaremaal. Vilh. Hansens Besvarelser er derfor neppe til at finde, med mindre de skulde

Vilh. Hansen som Kandidat.

findes i Univ. Arkiv Pakke 2400 (Afhandlinger og Disputatser). Denne Pakke er imidlertid for Tiden ikke paa sin rette Plads, men kommer vel senere for Dagen.

Af den Theol. Exam. Protokol 1870—73 fremgaar, at den mundtlige Del af Theologisk Embedseksamen i Vinteren 1871—72

begyndte 18. Januar 1872. Professorerne var: H. Scharling, Hammerich, Clausen, C. E. Scharling og Hermansen.

Lørdag den 20. Januar var følgende oppe:

1. H. V. Hansen.

2. G. C. Delbanco († 1911 som Sognepræst i Kallundborg).

3. E. H. F. C. S. Wegener († 1905 som entl. Sognepræst i Pedersborg og Kindertofte).

Spørgsmaal og Svar er optegnet i kortfattet Form i nævnte Protokol, og for Vilh. Hansens Vedkommende ses, at Svarene overvejende er faldet hurtigt og sikkert; et enkelt Sted synes han endda at have hævdet en selvstændig Opfattelse over for Professoren.

Delbanco og Wegener fik hver Laudabilis. Vilh. Hansen egregie.

Hans Eksamen ser saaledes ud (jvfr. Univ. Aarvog 1871—73, S. 191):

Ny Testamentes Exegese:

laudabilis et quidem egregie.

Gl. Testamentes Exegese:

laudabilis et quidem egregie.

Dogmatik og Symbolik:

laudabilis.

Moral og Religionsfilosofi:

laudabilis.

Kirke- og Dogmehistorie:

laudabilis et quidem egregie.

Hovedkarakter:

laudabilis et quidem egregie.

Datidens Aviser var ikke saa fintmærkende Barometre som nu, hvor en saadan Begivenhed vilde have givet Anledning til megen Omtale. Saavel i Hovedstaden som i Provinsen bragte Aviserne — som nu — Dag for Dag Resultaterne fra Universitetets Embedseksaminer uden Kommentar af nogen Art.

Da Fødesognet fejrede Vilh. Hansen.

Heller ikke i Odense røber »Fyns Stiftstidende« nogen Genkendelse. Men i dette Blad for 17. Februar s. A. (Nr. 41) findes følgende:

»Anerkendelsesgave. Blandt de theologiske Studerende, som i forrige Maaned underkastede sig Embedsexamen, var ogsaa Hans Vilhelm Hansen, som bestod Examenen med Udmærkelse. Han er en Søn af Murer og Husmand Hans Hansen i Aasum, og allerede som Barn i Landsbyskolen drog han meget tidlig Forskjelliges Opmærksomhed hen paa sig ved den Lærelyst og de fortrinlige Evner, han lagde for Dagen. Efter kort Tids Forberedelse blev han optagen paa Odense Cathedralsskole, fik snart fri Skolegang der og

opnaaede Ribers store Legat, hvorved det blev muligt for ham, efter at være dimitteret fra Skolen, at opholde sig ved Universitetet, hvor hans Flid har bragt ham et saa hæderligt Examens Udfald. For at vise deres Byesbarn deres Anerkendelse ikke blot herfor, men ogsaa for den Trofasthed og Hjertelighed, han bestandig har viist saavel mod sine Jævnaldrende som mod de Ældre og Yngre i Hjemmet havde, ifølge velvillig Meddelelse til os, Sognets Gaard- og Husmænd i Tirsdags foranstaltet et Festmaaltid til Ære for ham, i hvilket omtrent 70 Mænd og Kvinder deltog. Ved Bordet blev der af en af Sognemændene overrakt Æresgæsten, der var ledsaget af Pastor Vad fra Korsør, hans særlige Velgjører, en af Sognet bekostet Mindegave, nemlig et Gulduhr med Kjæde, og en Sang, der i Dagens Anledning var forfattet af en anden af Sognemændene, blev afsunget af Byens Sangforening. Sange og Taler vexlede nu rask med hinanden og bidrog deres til at gjøre Festen til en vellykket Glædesfest for Byens, ja Sognets kjære Søn.«

Dette Stykke har jeg fundet gengivet i følgende københavnske Blade: »Folkets Avis« (1872, 20. Februar, Nr. 50) og »For Land og By« s. A. 23. Februar, Nr. 22.

»Dagens Nyheder« for 16. Februar 1872 (Nr. 46) har derimod Meddelelsen i en anden Skikkelse:

»En smuk Anerkendelse. Der er iaar i den theologiske Verden skeet det sjeldne Tilfælde, at der ved den theologiske Embedsexamen er faldet Karakteren laudabilis præ ceteris et quidem egregie, en Udmærkelse, der sidst er bleven nuværende Professor Henrik Scharling tildel. Den iaar Udmærkede, Kandidat Vilhelm Hansen, er Søn af en jevn Almuesmand, Murer Hansen i Aasum Sogn ved Odense, og er almindelig yndet i sin Fødeegn. Sognet har derfor i Anerkendelse af den unge Mands Flid og Dygtighed overrakt ham et Erkjendtlighedsbevis, bestaaende af et Gulduhr med tilhørende Guldkjæde, og iforgaars havde 98 Sognebeboere indbudt den unge Kandidat til et Festmaaltid i Aasum, ved hvilket der herskede den hjerteligste Stemning. Til Festmaaltidet havde man tillige indbudt Sognets tidligere Præst, der er den egentlige Aarsag til, at den unge Mand kom ind paa den studerende Bane.«

Festen blev holdt i Gaardejer Peter Nielsens store Sal, der hvor der nu er indrettet Alderdomsbolig for nuværende Gaardejer Niels Peder Nielsen i Aasum.

Den Sang, der blev sunget ved Festen, foreligger trykt i en lille Digtsamling »Fra Folkedigtningens Aagre — Smaasange for gode Venner af den gamle Stavpudemand«, udgivet Odense 1890 ved Kristian Lohmann som Særtryk af Feuilleton til »Fyns Tidende«. — Lohmann præsenterer i et Forord hertil Forfatteren som »den gamle, trofaste og agtsomme Frihedsmænd Rasmus Kristensen, Husmand paa Aasum Mark, kjendt og afholdt under Navn af Stavpudemanden«. —

Sangen findes S. 14—15 og lyder saadan:

Vær velkommen Vilhelm kjær!
Her vi alle samlet er
for at ønske Dig til Lykke
med det præstelige Smykke,
hvor Du med Tiden maa
i Guds Menighed fremstaa.

Du som simpel Bondedreng
gik den lærde Bane hen.
Gud det herligt for Dig mag'te
og en hjælpsom Haand Dig rakte.
Tro og Haab og Kjærlighed
vidste Du at tage med.

Alt, hvad i Guds Rige er,
vi Dig ønske én og hver;
Fred med Gud og Fred med Broder,
Kirken er vor fælles Moder;
Læg og Lærd vi alle maa
Naadeløn i Himlen faa!

Gud, han er endnu saa rig,
 som han været har al Tid;
 al sin Lid til ham at sætte
 det kan alle Byrder lette;
 til al Salighedens Haab
 han os fødte i vor Daab.

Nu til Lykke Vilhelm da!
 Din Eksamen gik Du fra
 med Berømmelse og Ære
 hjem til alle dine Kjære.
 Vær velkommen! Vær vor Gjæst,
 for Dig holdes denne Fest!

Sommeren 1872 var Vilh. Hansen nu Soldat i 6 Maaneder ved 1. Bat. 3. Komp. i Kastellet (jvfr. Balslev i Morsø-Særtryk, S. 9—10). Hans Stambogsblad meddeler bl. a., at han er »stærk« af Vækst, en Oplysning, der vækker nogen Undren hos mig, der kun har kendt ham i hans ældre Aar. Af de øvrige Oplysninger skal kun nævnes, at han fik Duelighedsgrad 1 (det bedste). — Denne Berøring med Livet udenfor Skolens og Studiernes Mure var sikkert en af de Indflydelser, der bragte Vilh. Hansen til ikke at slaa ind paa »Professorvejen«. At han til at begynde med har tænkt sig at gaa denne, derom findes der Spor i »Theol. Fakultets Decanats Protokol 1839—83«:

30. Oct. 1872 begærer Konsistorium Facultetets Erklæring over Ansøgning fra cand. theol.

Vilhelm Hansen (Januar 1872)
om Candidatstipendium.

5. Novbr. s. A. Svar til Consistorium: »Facultetet finder det ønskeligt, at Cand. V. Hansens Andragende bevilges«.

11. Novbr. 1872: Conferentsraad Madvig begjærer Betænkning over 4 Ansøgere om det smithske Stipendium, nemlig: fra Candd. theol. A. Rib er, P. Sveistrup, H. V. Hansen og F. Nielsen.

23. Novbr. Svar til Confer. Madvig: Facultetet anbefaler for denne Gang (udhævet af mig) F. Nielsen til det smithske Stipendium.

Af foranførte alene ses, at Vilh. Hansen var sikker paa økonomisk Støtte til videre Studium, og at han var den ældre Fr. Nielsen — den senere Biskop — en haard Konkurrent til det store smithske Stipendium. Dette fremgaar da ogsaa af Universitetets Dekanatspapirer. Ved Indstillingen til Candidatstipendiet hedder det her om ham:

»Da Cand. Hansen i Januar d. A. bestod den theologiske Embedseksamen med særdeles Udmærkelse og uden Tvivl tør antages at være i Besiddelse saa vel af fortrinlige Evner som af en grundig videnskabelig Uddannelse (staar maaske Fordannelse el. l.), finder Fakultetet det saare

ønskeligt, at hans Ansøgning maatte blive bevilget«.

Ved Indstillingen til det smithske Stipendium gaar Riber og Sveistrup straks ud af Betragtning; Valget staar mellem Fr. Nielsen og Vilh. Hansen. Efter at have omtalt, at Fr. Nielsen har været anbefalet til Stipendiet i Novbr. 1871 og Maj 1872 og ogsaa nu maa anbefales, skriver Universitetets daværende Dekan, Professor Hermansen bl. a. (gengivet med dennes Udhævelser): »Denne Gang concurrerer han (∴ Fr. Nielsen) med H. V. H a n s e n, som man vel ogsaa kunde ønske Opnaaelse af det smithske Stipendium. Af de 4 ledige Pladser blive sikkert de 2 fornyede, saa at der kun vil blive 2 ledige, og paa mere end een af disse kunne Theologerne ikke gjøre Regning. Anbefale vi nu begge disse to Candidater lige stærkt, opnaae vi rimeligvis slet ingen Plads for en Theolog. Spørgsmaalet er nu: h v i l k e n a f d e m s k u l l e v i f o r t r i n s v i s a n b e f a l e ? Jeg er selv noget uvis. F. Nielsen kjende vi som en dygtig og haabefuld ung Theolog« etc. — —

»H. V. Hansen er Cand. fra Januar 1872 med l a u d. e g r., og dette Udfald af hans Examen maa vistnok gjøre det saare ønskeligt, at han ved Hjælp af det smithske Stipendium kunde fortsætte sine

Studier videre. Beviis for, at han efter Examen skulde have fortsat sine Studier, kan ikke fordres, da Mellemtiden er anvendt til at af-tjene Værnepligten«. — Sluttelig tilføjer Dekanen, at Vilh. Hansen nylig har faaet Candidatstipendiet.

De øvrige Professorers Udtalelser gaar i Retning af, at da Vilh. Hansen har faaet Candidatstipendiet og endnu ikke har haft Lejlighed til andre Præstationer end Examen, vil man for denne Gang igen stemme paa Nielsen.

I Concept til selve Indstillingen omtales Vilh. Hansen da saare anerkendende, men Fr. Nielsen indstilles. Det hedder bl. a.:

»H. V. H a n s e n er Candidat fra Januar d. A. med laud et quid. egr., og berettiger saavel ved dette Udfald af sin Examen som ved den Flid, hvormed han havde forberedt sig under sit Studium, til de bedste Forhaabninger«.

Men næste Gang var der ingen Ansøgning fra Vilh. Hansen. Borchs Kollegium var blevet ham tilstaaet; men han »renoncerede straks«, staar der i Univ. Aarbog 1871—73, S. 266.

Huslærer i Sønderjylland.

En Ven af ham, den senere Folketingsm. H a r a l d H o l m,

havde gjort ham opmærksom paa, at der søgtes en Kandidat, helst Theolog, til at være Huslærer paa Herregaarden Trøjborg i Sønderjylland og antydet, at det vist var noget for ham. Antagelsen skulde ske gennem Landstingsmand Niels Buch Breinholt, der var gift med en Søster til Gaardens Ejer, Hans O. Knudsen. Denne var Søn af Gaardens tidligere Ejer Knud Laustsen Knudsen, der var Broder til Præsten Jens Lassen Knudsen, hvis Søn igen var Forfatteren Jakob Knudsen.

Vilh. Hansen søgte og fik Stillingen, og i Januar 1873 drog han til Trøjborg. Han skulde undervise Sønnerne dér paa Gaarden, blandt hvilke var den senere Kommune læge, Dr. phil. Valdemar Knudsen i København († 1912). Om denne Gerning som om det folkeoplysende Arbejde, han kom med i, ved sine Foredrag i »Brugsforeningen«, har Pastor Balslev skrevet indgaaende (Morsø Særtryk, S. 10—14). Men det kan suppleres med et Afsnit af »Sønderjydsk Maanedsskrift« for 1. Okt. 1936, S. 85 (»Af Visby Sognekronike« v. Førstelærer P. Feddersen Jensen). — Efter en Redegørelse for socialt og folkeoplysende Arbejde i 60'erne og 70'erne i Visby, knyttet til den af Frederik Høyberg i Slutningen af

60'erne oprettede Brugsforening, hedder det:

»Da Brugsforeningen fik sit eget Hus, blev et Rum i dette indrettet til Møderne, og til dem fik man en god Medhjælper i den unge theologiske Kandidat Vilhelm Hansen, der var Huslærer

**Ungdomsbillede af Provstens Hustru,
Gyde Marie Refslund.**

paa Trøjborg 1873—78. Han blev senere en udmærket Præst og Provst i Nykøbing paa Mors. Gamle Folk i Visby mindes, at de har hørt mytologiske Foredrag af Vilhelm Hansen. I Brugsforeningens Forhandlingsprotokol nævnes hans Møder kun eet Sted,

hvor der kort og godt berettes:
 »Efter Generalforsamlingen den 6te Februar 1876 holdt Kandidat Hansen et særdeles vellykket Foredrag, særlig om Hustruens Hjælp og Støtte for Manden«. At den unge ugifte Mand har valgt at tale om dette Emne hænger maaske sammen med, at han lige er bleven forlovet med Koginspektør Refslunds Datter, der siden blev ham en udmærket Hustru.

Ved Vilhelm Hansens Hjælp og med Støtte fra København og af de bedst bemidlede og mest interesserede i Sognet oprettedes der en Bogsamling, som fik sin Plads i Brugsforeningens Bygning. Foreningen gav 100 Rm. og Sparrekassen 30 til dens Oprettelse. Brødrene Knudsen gav hver 40 og Vilhelm Hansen 30 Rm. af sin sikkert meget beskedne Løn som Huslærer. 1880 overgik Bogsamlingen til Sprogforeningen og blev siden støttet af den.«

I Brev til mig af 28. Oktbr. d. A. skriver Førstelærer P. Feddersen Jensen bl. a.:

»Vilh. Hansens Breve til Venen P. Nielsen i Aasum, giver for dem, der er stedkendt her, et udmærket Billede af Forholdene paa Trøjborg og i Visby i Tiaaret efter 1864.«

Mer og mer modnedes imidlertid Beslutningen om at søge Præ-

steembede. 1878, 24. Februar, bestod Vilh. Hansen, ifølge Universitetets Aarvog 1877—78, S. 400, de praktiske Prøver for Biskoppen i Ribe (Lærebogsforfatteren C. F. Balslev, der 1833—50 var Sognepræst til Vejerslev-Blidstrup paa Mors). — Karaktererne blev:

Homiletisk Prøve: Admodum Laud.

Kateketisk Prøve: Laudabilis.

Med venlig Tilladelse af Biskop Westergaard i Ribe bringer jeg i det følgende (fra Ribe Bispearkiv) Provstens Besvarelser af de ham stillede Opgaver. Sikkert eksisterer i fuldt udarbejdet Manuskript kun den Prædiken af ham, som blev holdt for den homiletiske Prøve, og som gengives nedenfor. Udkastet til Katekisationen bringes umiddelbart efter denne.

Vilh. Hansens Dimisprædiken.

(1. Cor. 1, 18—25).

Naar Paulus her taler om det Korsets Ord, som er Verden en Daarlighed, saa mener han ikke dermed hele den kristelige Forkyndelse i alle sine Dele, som om Alt, hvad der gaar ind derunder, skulde blive afvist med Haan eller Harme af alle dem, som ikke frelses. Stor var rigtignok

Afstanden mellem Gud og den syndige Verden, men saa stor var den dog ikke, — saa forventet fra sin oprindelige Lighed med Gud var Mennesket dog ikke blevet, at Verden skulde kalde alt sort, hvad Gud kaldte hvidt, harmes over eller spotte alt, hvad han lod forkynde som et godt og glædeligt Budskab. Det hører vi jo da ogsaa fra Vorherre Jesu' eget Liv, mens han i Ord og Gjerning vidnede for Jøderne om sig selv og sit Kald, at tidt faldt hans Tale godt ved Hjertet af hans Tilhørere, saa de kaldte det naaderige og livsalige Ord, som der aldrig var hørt Mage til; og der er slet ingen Grund til at mene, at det udelukkende var Mennesker, som virkelig sluttede sig blivende til ham, der følte sig paa den Maade hjertelig tiltalte. — Og hvad nu Hedningefolkene, selve Grækerne, angaar, hører vi, at da Paulus i Athen talte om den ukjendte Gud, i hvem alt lever og røres og er, og hvis Slægt det er Menneskets Ære at være, da blev hans Ord hørt med Opmærksomhed selv af dem, som regnede sig for de viseste blandt de vise. Der var og maatte være meget enkelt i den kristelige Forkyndelse, som baade Jøder og Hedninger fandt godt og vist, og som de gjerne vilde tilegne sig, saa i

den Almindelighed vilde det ikke kunne siges, hvad Paulus siger. — Men »det Korsens Ord« maa forstaas aldeles bogstavelig som Ordet om Korset, om den korsfæstede Christus; det er det, som Verdens Visdom kaldte taabelig eller forargelig Tale, og som baade Jøder og Hellenere af al Kraft vilde udelukke fra sig. — Det var »haard Tale«, sagde Jøderne, naar Vorherre Jesus lod en Skygge af Korset, af Lidelse og Død, falde ind i sin Forkyndelse; og ved »haard Tale« mente de ikke det, som vi kalder »haarde Ord«, stræng, irettesættende, truende Tale, men uforstaaelig Tale, som Tanken ikke kan fatte, som Hjertet intet Rum har for, og som vækker Harme, hvis det skal gjælde for Alvor. Selv de, der stod ham nærmest, mente, at det var noget, som ingenlunde burde times ham. Og da Skyggen var bleven til Virkelighed, da Korsdøden var fuldkommet, da brast for Jødefolket i sin Helhed Forventningen om Jesus fra Nazareth, der blev den, om hvem de en Gang havde haabet, at han skulde forløse Israel; hans Korsfæstelse havde for stedse brudt Staven over det store og lyse Haab. Og naar Paulus i Athen nævnede ikke Korset men blot Opstandelsen af Døde, saa var

Opmærksomheden forbi, saa trak man paa Skuldrene og spottede eller vilde opsætte videre Forhandling til »en anden Gang«. — Ingen havde vel mere end Paulus havt Leilighed til baade hos Jøder og Hedninger at gjøre de Erfaringer, som han udtaler her om Verdens Stilling til Korsets Ord. Lønnen for den, som forkyndte det, var ikke Ære og Tak men Spot og Haan og Forfølgelse; og da det nu altid er en tiltalende Stilling for et Menneske at være den, som bringer et velkomment Budskab, saa førte det vel undertiden til, at Christendommens Forkyndere fremhævede det i den, som vandt almindeligt Bifald, tilfredsstillende Fordringen paa »V i s d o m«, og derimod gik let hen over det, som forargede. Fik man Korset dækket med Kranse, flettede af menneskelig Vidsoms Ord, ja saa var Forargelsen borttaget. Men det er d e t, som Paulus her vil sige Menigheden i Corinth, at d e r t i l k a n h a n s l e t i k k e v æ r e m e d; hans Sag er det netop at forkynde Evangeliet saaledes, at Korsets Forargelse ikke borttages eller tildækkes. Og hvorfor? Sikkert var det ikke af Modsigelseslyst eller for at være ejendommelig, naar han ikke vilde føje sig i saa Henseende efter Verdens Ønsker, men fordi det var hans Tro, at

naar Korset er borte, saa faar man slet ikke af Christendommen det Bedste med, det, som ret i Sandhed er en Guds Kraft.

Ja, kjære Venner! hvis nu alt dette var noget, hvorom vi kunde sige: »Saadan var det den Gang!« og lægge til i Tankerne: »Nu er det helt anderledes!« ja saa vilde det for os personlig være af mindre Betydning, høre til de Ting, som det kan være skjønt nok at vide noget om, men som dog ogsaa kunde undværes. Og er det da ikke saadan? Paulus taler jo her om Verdens Visdom som det, der var Mange til Hinder for at kjende Gud i hans Visdom og for at tilegne sig Korsordet som et Evangelium, og vi har jo maaske ikke meget af den, vi som ikke høre til »denne Verdens Vise« eller til »de Skriftkloge« eller til »Granskerne«? Og hos os er vi jo saa gammel fortrolige med den Tale om Korset; vi har jo hørt om den korsfæstede Christus fra vor Barndom uden at forarges paa ham, og vi har jo Korstegnet allevegne, møde det næsten ved hvert Skridt; det staar paa vore Dødes Grave og er i vort jordiske Fædrelands Flag, det findes i vore Kirker og i vore Huse. Maa det saa dog ikke være klart, at for os gjælder ikke det Ord om Forargelsen? og vilde

ikke en af de gamle Christne, som levede under Forargelsens Tider, storlig undres og glæde sig ved at opstaa blandt os og se det Kors, som han maatte høre og lide Ondt for, som et Tegn, der omgiver os, og vi har for Øie paa Land og Hav, i Liv og Død? — —

Ja, kjære Venner, det er dog næppe Pauli Mening at ville give e n h v e r, som haaner eller hader Korset, et Vidnesbyrd for menneskelig Visdom, som om det samme ikke ogsaa kunde være Tilfældet med Folk, som ogsaa Verden kalder uvise nok. Paulus delte sikkert ikke den Mening, som man undertiden kan høre udtalt af en og anden, at: »han er for klog til at kunne være rigtig Christen«, at det er de tvivlende Tanker alene, der er i Vejen; han vidste godt, at Tankerne kun blive tvivlende, fordi de udgaa fra et t v i v l e n d e Hjerte, og at det egentlig er i dette, at Forargelsen har sit Sæde. Naar han nævner V i s d o m m e n saa udtrykkelig, saa er det, fordi han her retter Ordet til G r æ k e r e, som netop havde det som folkelig Eiendommelighed at stræbe til Klarhed og Sammenhæng i Tankelivet, mens Hjertet i sin Grund dog var det samme naturlige Menneskehjerte, som ogsaa fandtes hos Jøder og Romere og hos hver menneskelig Skabning. Folkenes

Overflade og Yderside kan være saa forskjellig, men Kjernen, Hjertegrunden er nok saa temmelig den samme. Laa det i Grækerens Natur at tage sig en Ting let og affærdige det ubehagelige med et Skuldertræk, med et overlegent eller haanligt Smil stemple et og andet som Urimelighed og Daarskab, saa var hans Stilling dog hverken værre eller bedre end Jødens, som tog Sagen mere personlig alvorlig, som noget harmeligt og oprørende, der æggede hans Viljelidenskab. Det naturlige Hjerte slog væsentlig ens og bliver nok saa temmelig sig selv ligt overat, og det er nok heler ikke langt fra nogen af os. Og naar vi saa skulde gjøre os Rede for, hvordan vi staa til Korsets Budskab, hvad Korset for Alvor er for os, ikke som Tegn men som Virkelighed, for os personlig, kjender vi saa ikke det i os selv, som lærer os at forstaa, at det Korsens Ord er en Daarlighed for det, som fortæbes, for det naturlige Hjerte?

Jo, Gud ske Lov! vi kan vel mange af os forstaa Digteren, naar han taler om den Herre Christus og siger:

»Jeg saa ham som Barn med det solrige Øie,
I Regnbuens Glans paa de hjemlige
Høje,

stus«, og er det os ikke lidt frastødende, naar vi mindes om, at det ikke var en Vanskjæbne, et historisk Ulykkestilfælde, som enkelte onde Mennesker maa bære Skylden for, men at »det burde Christus at lide dette og indgaa til sin Herlighed«, at den Kalk ikke kunde gaa Jesus forbi, naar hans himmelske Faders Villie skulde ske? Er Korset os virkelig skjønt, saa vi glædes ved at se det staa ved Indgangen til Livets Land, eller kan vi let sige, som Paulus sagde: »Jeg roser mig af Christi Kors«? Nej, nok lige det Modsatte er og har været Tilfældet med os. Vi kunde nok fristes til at liste Korset forbi, dække det til eller tage det bort, gjøre lidt om paa Evangeliet og lære Christendommen Fornuft i somme Stykker, fjerne Forargelsen, som er i den Korsfæstede. For Alvor er Korset os intet skjønt Tegn.

Og naar vi saa, i Stedet for at spørge Jøder og Grækere, spørge vort eget Hjerte, hvorfor?, hvad det da er, som er Skyld i, at det Korsets Ord ikke naturligt tiltaler os, saa er Svaret omtrent dette: fordi det Christi Kors Ord rummer i sig to andre Ord, som hvert for sig ere os for svære, og som ved at tages sammen i et blive os sværere endnu, og fordi det fører med sig et andet

Ord om Kors, som ikke er lettere end de første.

Christi Kors bærer en dobbelt Indskrift, viser baade mod Død og Liv. Det minder og maner os om Synd saa stor, om Brøde saa tung og Elendighed saa dyb, at vi maa gyse for os selv, taler højt om Skyld, der kræver at sønes med Blod, om en Guds Vrede over os, som intet menneskeligt Værk enten i Ord eller Gjerning kan formilde, om en Tilstand saa sunken, at ingen menneskelig Magt og Villie kan hjælpe det allerfjerneste, men at der krævedes den Renes og Helliges Blod og Liv. Dette er det første: Dødsordet i Korset, hvormed Staven er brudt over Verden og os, og det er svært at bryde Staven over sig selv rigtig for Alvor. Men det andet er dette: Korset taler om Kjærlighed, om Kjærlighed saa stor, at den for vor Skyld lod det Gruelige ske, at den paatog sig Byrden og led Straffen fuldt ud, tømte Guds Vredes Kalk indtil den sidste Draabe. Det er svært at forstaa og svært at tro, mest naar det klinger sammen med Dødsordet; elske det Elskelige, ja det kunde vi til Nøds forstaa, men elske det Faldne saa inderligt og opofrende, som han gjorde, der blev en Forbandelse for vor Skyld, det er det naturlige Hjerte

meget for stort, for skjønt til at kunne troes. Og hertil knytter sig saa endelig dette tredie: Er Christus korsfæstet for os, da er vi jo, som Apostlen siger, korsfæstede med ham, da maa det jo være ikke blot et Billede, men Alvor, naar det siges, at hvem der vil følge ham, maa tage sit Kors op, da maa vi være beredte til ikke blot at føre Korset i Fanen, men ogsaa at tage det i Favn og bære det, naar det rækkes os; og det er saa tungt, saa tungt, det naturlige Hjerte saa inderligt imod.

Men, kjære Venner, forstaa vi saaledes nok, hvorfor Korsets Ord ikke naturligt tiltalte det, som Paulus kaldte »denne Verden«, fordi vi har et Stykke af »denne Verden« i vort eget Bryst, saa har vi nok ogsaa Ret over for vort eget Hjerte, naar han ikke vil være med til at gjøre Korsordet om eller liste det forbi, fordi man uden det ikke faar det Bedste med, og vi kan slet ikke undvære det Bedste. Der er mange Forhold, hvor det kan siges, at man har faaet meget, om man end ikke faar ogsaa det Bedste, og ganske vist ved jeg, at det gjælder om Christi Evangelium, at det Mindste deraf er Meget. Der er i ham saa stærkt et Lys, at selv den mindste Gnist har Lysevne i sig; der

er Mættelse og Læskedrik næsten i hvert Ord om ham, og derfor holder jo ogsaa »Verden« ham for en Stormand. Men dog er det saadan, at det, som vi i dybeste Forstand trænger til, hvorpaa vort Liv beroer, det, som alt-saa paa den Maade er det Bedste, at vi uden det kun blive lidet hjulpne, det er Korsets Ord. Det er først det, som giver hans Evangelium Kraften til at stille den dybeste Hunger og slukke den mest brændende Tørst paa en saadan Maade, at den, som har spist og drukket én Gang, aldrig mere skal hunge eller tørste. Guds Riges Ord, ogsaa uden Kors, kan »kaste Glans over Forkrænkelsens Grave« og bringe os til for en Tid at glemme det Lave, vinke os mod det Høje, men aabne Gravene, hæve os op fra Dybet, give Styrken til Himelflugt, nej, det kan kun Gudsrigets Ord, naar det er Ordet om den korsfæstede Christus. Det er i Korset, at der er Sjælebod, det er der, at vor Skyld, min og din, blev sonet, der er det evige Livs Rod; kun under Korset finde vi, hvad det angstfulde Hjerte paa ingen Maade kan undvære: en naadig Gud for Vorherre Jesu Christi Skyld. Kan Hjertet nøjes uden det, ja saa er Korset ganske vist overflødigt, men tage Korset bort og dog beholde Korsets

Frugt, nej det er umuligt, hvor fristende det saa end kan se ud.

Saa bliver der da kun ét tilbage for at undgaa Forargelsen og dog faa det Bedste: vi maa bede ham om at lære os det, som vil lære os alt, bede ham om ved sin Aand at gjøre det indlysende for os, at »det burde ham at lide dette«, og at han virkelig har lidt det og derigennem er indgaaet til sin Herlighed, aabne vore Øine, som han oplod Disciplenes paa Vejen til Emaus, som han oplod Pauli Øie og alle deres, som have troet og overvundet Forargelsen og kjendt Visdom fra Gud i det Ord, som de af Naturen kaldte Daarskab. Han er større end det naturlige Hjerte og kan give det Evne, som det ikke har i sig selv: E v n e n til at se ret paa sin dybe Nød og E v n e n til at tro, at der er Frelse i Korset, at det er ikke alene Dødens men ogsaa Livets Træ, og M o d til at ville vandre i Korsets Skygge. Det kan være svært og tungt, inden Hjertet kan vinde det rette Lys, og jeg troer, at det tør lignedes ved et Maleri, som forestiller den Korsfæstede: Der ligger Mørke over hele Eggen, kun fra Korset udgaar der et hemmelighedsfuldt Lys, men det har ogsaa en vidunderlig Magt; det er, som om Dagen vil til at bryde igjennem Natten; hvor tykt Mørket saa er,

vi føler, at dets Magt er brudt, at det dages! Der er en sand og dyb Tanke i dette: der maa slukkes Lys og blive Nat over denne Verden: for Hjertets Øine, det maa føle sig hyllet og knuget og ængstet i Døds mørket, før det kan se, at Korset er lyst. Bliver Mørket tykt, ja saa forsvinder al Verdens vise Tanker, men Korset er der, og der gaar Lys ud fra det, og det vokser i Styrke og slukkes aldrig, men breder sig over Himmel og Jord. Saa kan Hjertet forstaa, at Korsordet er godt, og Tegnet skjønt som det, der er Pantet paa Liv af Døde. Da bliver det et yndigt Tegn paa Gravene, et herligt Mærke at stride under for alt, hvad godt og elskeligt er, og da skjønner vi, at »det Daarlige fra Gud er visere end Menneskenes Visdom«.

Saa give han os da sin Naade til at lære dette af ham, at se Lys i hans Lys. Amen.

Udkast til en Katekisation over den 3die Bøn i Fadervor.

»Ske din Villie, som i Himme-
len, saaledes og paa Jorden«.

Herom siger Luther: »Guds gode, naadige Villie sker vel

uden vor Bøn«, Gud trænger ikke til, at vi skulle bede ham derom. Den almægtige Gud har altid været Verdens øverste Herre, raadet baade over Himmel og Jord og Mennesker. Uden hans Villie sker Intet. Alt maa tjene hans Hensigter og saaledes gjøre, hvad han vil. I den Forstand har Verden altid været »Guds Rige«.

Men Menneskene have som oftest gjort Guds Villie sig selv uafvidende og imod deres Vilje — Josefs Brødre, Farao. — De troede blot at gjøre deres egen Villie eller andre Menneskers Vilje og tænkte ikke paa Gud eller brød sig om ham.

Jøderne havde lovet at adlyde Guds Røst og holde hans Bud : gjøre hans Villie, skulde være hans Folk, hans Rige. Men de holdt ikke deres Løfte, de gjorde ikke i alt Guds Vilje eller gjorde det ikke helt, nok i det Ydre men ikke i det Indre. De bøjede sig under Guds mægtige og strænge Haand med Frygt.

Men vi bede, at Guds Vilje maa ské paa Jorden, saaledes som den sker i Himmelen: : hos Englene. Englene er Guds gode Børn og gjøre alt, hvad han vil af dem, helt og fuldt og med Glæde uden Suk. Guds

Villie er deres eget kjæreste
Ønske, fordi de ere i Guds Lignelse og elske og hade det samme som han. Deres egen Villie gaar aldrig imod Gud.

Saaledes var det ogsaa en Gang hos Menneskene — hos Adam og Eva. Djævelen lærte dem at bruge deres egen Villie imod Gud og vakte Lysten til det, fordi det skulde være langt deiligere at raade sig selv. Og Gud lod dem prøve det, og skjøndt det ikke blev idel Glæde for dem, som de ventede, saa vare de nu skilte fra Gud, skammede sig og frygtede, og de holdt fast paa deres egen Villie.

Vi finde det ogsaa af Naturen rart at faa vor egen Villie — saa »græder Børn ikke«, og »Mands Villie Mands Himmerig«. Men det er slet ikke sandt, at det virkelig er godt, vi bliver altid ulykkelige ved det til sidst. Vi ved ikke altid, hvad der er bedst, og om vi ved det, saa er det ikke altid, vi vil det. Thi »Djævelen, Verden og vort Kjød« narrer os til at gjøre deres Villie og ikke vort Hjertes Villie. Djævelen narrede Eva, og hun saa, at Træet var skjønt, og Eva var den, som narrede Adam. Saaledes overdøves vort Hjertes Hvisken om, hvad der er bedst.

I Grunden ved vi nok, at Guds Villie er god og kjærlig som han

selv, og Vorherre Jesus har lært os, at Gud endnu bestandig holder af os og gjerne ser os som sine gode Børn igjen. Gjerne vil vi derfor, at det igjen maatte blive som før paa Jorden og som

**Den gamle Provst, fotograferet
i Hjallesø.**

nu i Himlen: at vi kun vilde, hvad han vil. Men det er ikke nok at sige til sig selv: »Nu vil jeg altid som Gud«, for vi narres bestandig af vort Kjød, som er selvraadigt og blødgigt, vi har ikke i os selv Kraft og Evne til Guds Villie.

Derfor b e d e v i G u d, at han vil lære os sin Villie at kjende og give os ret stor Lyst til at gjøre

den, saa vor Kraft styrkes; han maa forstyrre alle de onde Anslag og Idrætter baade i og udenfor os, overvinde vor egen Villie og vort Kjøds Lyst, saa vi kun have Lyst til hans Villie baade i Gjøren og Liden.

Naar Gud sender det, vort Kjød kalder slem t, saa skulle vi ikke alene bøje os under det som det, der ikke kan være anderledes, men vi skulle stole paa, at det er godt og kjærligt, Guds naadige Villie; det er for vor Skyld, af Kjærlighed. Derfor skulle vi bede ham ogsaa at blive ved at gjøre sin Villie i de Ting og lære os ikke at tabe Troen og Tilliden til ham, vor gode Fader.

Det er ofte svært for os at bede: »Ske din Villie«, fordi vor egen Villie vil forstyrre Hjertet og gjøre det uroligt, saa vi ikke bede frejdig og med Glæde men kun suk kende: »Lad det da være, som du vil, (jeg maa finde mig i det)«. Men ogsaa et hjerteligt Suk er godt og bliver hørt af Gud som en Bøn, saa han lærer os mér og mér at overvinde Sukket.

Naar Guds Villie mér og mér bliver vor Villie, da kommer mér og mér Guds Rige, som ikke blot har underdanige Under-sætter men lydige og kjære

Børn, og saa bliver Guds Navn helliget ogsaa hos os.

Præst i Nykøbing.

Vilh. Hansen havde altsaa besluttet sig til at ville være Præst. Efter en Omtale af sine Møder i »Brugsforeningen« sammen med H. O. Knudsen, der ledede Sangen, skriver han i sin Selvbio-grafi:

»Mere og mere kom Forsamlingerne til at faa Præg af smaa Gudstjenester, og mere og mere blev det lagt mig nær at skulle og turde være Præst. Som Indledning dertil bestod jeg i Foraaret 1878 de saakaldte »praktiske Prøver« hos Biskop Balslev i Ribe. Svært faldt det at bryde op, men i Sommeren 1878 forlod jeg min Plads paa Trøjborg og anvendte Resten af Aaret til at se mig om efter og forberede mig til en Præstetjeneste. Den længste Tid tilbragte jeg i Korsør hos min gamle faderlige Ven Wad og lærte adskilligt af den kirkelige Praksis, mens jeg søgte at gjøre lidt Gengæld ved at besørge det Arbejde for ham, som jeg kunde paatage mig«. —

Efteraaret 1878 meldte Vilh. Hansen sig hos daværende Kirke-minister Fischer som kommende

Ansøger til et eller andet Embede. Denne »havde den Opfattelse, at ingen burde blive Sognepræst uden først at have været Kapellan«. Vilh. Hansen gjorde Indvendinger; men Ministeren holdt paa sit. Da saa det residerende Kapellani for Nykøbing-Lødderup-Elsø i Vinteren 1879 blev opslaaet ledigt anden Gang med betydelig Forbedring med Hensyn til Indtægter, da ingen Ansøgere havde meldt sig efter første Opslag, søgte og fik Hansen det.

Ansøgningsfristen til Embedet udløb 8. Marts, og allerede d. 20. Marts forelaa Udnævnelser. Intet Under, at Vilh. Hansen i 1903 skriver:

»Lidt hovedkulds var jeg kommen ind i Præstestillingen; vel var jeg aldeles vis paa, at jeg vilde blive kaldet til Nykjøbing; men jeg havde tænkt mig et Par Maaneders Frist; nu havde jeg knap nok hørt om Udnævnelser, før jeg fik Paalæg om at møde i Aalborg for at blive ordineret, og kun med yderste Nød lykkedes det mig at faa syet en Præstekjole til Tiden«.

Den 2. April ordineredes han da i Aalborg af Biskop Lind, »der havde været min Censor ved Attestas og havde bevaret mig i venlig Erindring«, den 4. April kom han til Nykøbing, og den 6. April, Palmesøndag, blev han ind-

sat af Sognepræsten, Provst Cederfeld de Simonsen.

Morsøbladene gjorde ikke noget stort Nummer ud af Præsentationen af den nye Præst. — »Morsø Folkeblad« skriver kun (1879, 27. Marts, Nr. 36):

Beskikkelse. Cand. theol. H. V. Hansen er, i Fl. Telegram til »Th. Av.«, under 20. ds. beskikket som residerende Kapellan i Nykjøbing samt Lødderup-Elsø Menigheder paa Mors«.

»Morsø Avis« er lige saa kortfattet, men tilføjer, at Ordinationen vil finde Sted førstkomende 2. April.

3. April meddeler Bladene, at Indsættelsen vil finde Sted Søndagen den 6te April i Nykjøbing Kirke Kl. 9 Formiddag ved Provst Cederfeld, 6. Maj (Annonce), at Pastor Hansen prædiker St. Bededag ved Bispevisitatsen i Nykjøbing Kirke. Det er det hele. Ingen nærmere Omtale eller noget Referat hverken af Ordination (heller ikke i Aalborgblade- ne), Indsættelse eller Bispevisi- tats.

I Prædikantlisten for Nykjøbing maa Navnet Hansen naturligvis staa, men ellers findes næppe noget før en kort Bryllupsnotits i »Morsø Avis« d. 9. Oktbr. 1879 (Nr. 158):

V i e d e i L e j r s k o v Kirke i Dag: Residerende Kapellan her i

Byen Vilhelm H a n s e n og Gyde Refslund, Datter af Aktuar R. i Tønder.

»Morsø Folkeblad« har først den 11. Oktbr. en endnu mere kortfattet Meddelelse herom.

Om Slægten Refslund i Sønderjylland findes ingen trykt Stamtavle. Provstindens Broder, Amts- og Kredslæge, Dr. med. H a k o n R e f s l u n d, Haderslev, har imidlertid fundet, at Morten Petersen Refslund (f. 1656, død 1733) i Vellerup havde en Datter, Kirsten Mortensdatter Refflund, der 1724 blev gift i Vellerup med Mads Jacobsen. En Sønesøn af dette Ægteskab, Bunch Mortensen Refslund, faar Navnet officielt i Kirkebogen. Han er født i Bovlund 1767 og død samme Sted 1843. En Søn af ham, Matthis Refslund, født i Bovlund 1793 og død i Gestrup 1873, var Gaardmand i Gestrup og Provstindens Farfader. Om Slægten stammer fra den lille Landsby Refslund er endnu ikke paavist, men er meget sandsynligt.

I Vilh. Hansens Ægteskab fødtes 7 Børn, hvoraf 2 døde smaa. Det første Barn, Maren Frederikke Caroline, blev født 10. Juli 1880 og døde efter Difteritis 1889.

Næste Barn var ogsaa en Pige, Ellen, der er født 16. Juli 1881 og

gift med Direktør P. C. Christensen, Hillerød (før Helsingø) og har 3 Børn. Derefter fulgte Johanne Marie, f. 5. Marts 1883, død Aaret efter d. 19. Juni.—1884, d. 3. Juli, fødtes Sønnen Hans Clemmensen Hansen, der er Maskinmester ved Storebæltsoverfarten og bor i Korsør. Han er gift med Karen Emig fra Skanderborg og har 3 Børn. — 1886, d. 28. Januar, blev født Gyde Marie, der er Enke efter Kommunelærer J. M. Johansen i Hobro og har 4 Børn. — Endelig Agnes, f. 1888, 22. April, ugift (plejede sine Forældre til deres Død og bor nu i Hjemmet i Hjallesø) og Anna, f. 1894, 23. Decbr., gift med Ingeniør, cand. polyt. Hans Kr. Nielsen, Villa »Enemærket«, Hjallesø. I Ægteskabet 1 Barn. — Ingeniør Nielsen er Søn af Provstens Bysbarn og nære Ven, Gaardejer Niels Peder Nielsen i Aasum.

*

Af gode Grunde standser jeg her. For at finde Kildemateriale til Provst Vilh. Hansens senere Liv og Virksomhed skal gennemgaaes alle Aviserne i Nykøbing Mors siden 1879. Endvidere alle de lokale Arkiver, hvor Provsten ifølge Stilling og Tillidshverv har sat sig Spor. Tillige for samme Tidsrum Bispearkivet for Aalborg Stift, Arkiverne i Kirke- og Skoleministerierne, der sikkert

ikke er eller bliver offentligt tilgængelige før om mange Aar.

Selv om det Kildemateriale, jeg har i denne Henseende, naturligvis er højst ufuldstændigt, vil jeg dog give det — ret løst skitseret — som en Hjælp for Provstens Venner til selv at søge og for Fremtidens Forskere.

Af trykt Materiale af Provst Vilh. Hansen findes ikke meget.

I Villads Christensens Bog om Nykøbing Mors har Provsten skrevet Byens Historie for 50-Aaret 1849—99. Denne fik en god Modtagelse af den historiske Kritik; jvfr. bl. a. P. Munch i »Politiken« 11. Maj 1903, og Professor J. A. Fridericia i »Historisk Tidsskrift«, VII. Række, 4. Bind, S. 278.

I Jens Damsgaards Bog om Rasmus Lund og Frimenigheden paa Mors, Aarhus 1916, S. 161—64, har Provsten udtalt sig om Spørgsmaal vedrørende Frimenigheden paa Mors.

I »Morsø Folkeblad« 1917, 16. Oktbr., skrev Vilh. Hansen et gribende Mindeord om Fru Kordegn Pedersen; det blev gengivet i »Folkerøsten« s. A. d. 23. Okt. med et Forord af Redaktøren, Pastor Bårris, der bl. a. skriver: »Og dernæst, fordi man gennem denne lille Tale stifter Bekendtskab med en af vort Lands ejendommeligste Præster, en Præst,

man ellers ikke møder i Skrift, fordi han — trods en stor Stilist — aldrig offentliggør noget paa Tryk. Han har i dette Tilfælde gjort en Undtagelse, og sikkert for mange en kærkommen Undtagelse«.

I »Morsø Folkeblad« 1917, 17. Septbr., Nr. 214 flg., har Provsten skrevet en Artikelserie om Nykøbing M. Sygeplejeforening.

I »Taler ved Gaardejer Kr. Lohmanns Jordefærd i Aasum d. 9. Januar 1919«, udgivet Odense s. A., indleder Vilh. Hansen med en indgaaende Karakteristik af sin gamle Ven. — Den er i alt væsentligt gengivet i Galtrup Højskoles Aarsskrift 1923. I et Forord hertil af dettes Redaktør skrives: »Den falder godt i Traad med de Minder fra Barndoms-egnen, Provst Hansen i de sidste Aar har ført frem paa Galtrup Højskole ved Friskolernes Aarsmøde«.

Til »Lødderup Sogns Stednavne« af mig, udgivet 1925, var Provsten en overordentlig interesseret Meddeler. S. 69—71 heri: »Om Trældige«, »Piletoft« og »de gamle Møller i Lødderup By« er skrevet af Provst Vilh. Hansen. Til mine »Elsø Sogns Stednavne«, der findes i Stednavneudvalget, fortalte han mig ligeledes en Del spredte Smaatræk.

I Galtrup Højskoles Aarsskrift

1935, S. 11—15: Th. Balslev: »For 60 Aar siden« er aftrykt et Brev fra Vilh. Hansen paa Trøjborg til P. Nielsen, Aasum.

Til det efterladte s k r i f t l i g e Materiale af Provst Vilh. Hansen kan først nævnes den til Ordenskapitlet i 1903 indsendte Selvbiografi, hvorefter Pastor Balslev i sin Bog og jeg nu i min har gengivet adskillige Uddrag. Den burde trykkes i sin Helhed.

Hans efterladte Prædikenopskrifter (jvfr. Balslev) findes hos Datteren, Frøken Agnes Hansen i Hjallesø. Et ret stort Materiale vedrørende Frimenigheden paa Mors, nemlig en Redegørelse fra Vilh. Hansen ca. 1883 til Fr. Høyberg sammen med nogle senere Tilføjelser og nogle Bispeskrivelser, findes hos Pastor Balslev, Vartov, og er registreret af denne. Da han og Professor Aage Friis er stærkt interesserede i dette Materiale, tør det haabes, at dette vil blive bevaret, f. Eks. i et af vore store Arkiver. — Dette kommer forhaabentlig ogsaa til at gælde de Breve, Vilh. Hansen i Aarene 1867—79 skrev til sin Ven, P. Nielsen i Aasum. Brevene til Præsten Carstensen og Vennen Høyberg eksisterer vel ogsaa og burde opbevares. Provst Cederfeldt de Simonsens Arkiv findes paa Det kgl. Bibliotek og Anders Dissings paa

Landsarkivet i Viborg; begge utvivlsomt rige Kilder til Vilh. Hansens Historie.

I privat Eje rundt om vil sikkert findes mange Breve fra Provsten, som det for Modtageren var en Oplevelse at faa, og som gemmes omhyggeligt, men som dog burde samles paa eet Sted, f. Eks. paa »Det kgl. Biblotek«. — Samlet vil de gennem Tiderne kunne blive til Berigelse for mange Mennesker; spredt vil de efterhaanden forsvinde. — Vil man betro mig at søge Breve fra Provst Hansen indlemmede paa Det kgl. Bibliothek, da gør jeg det med dyb Glæde. — Nogen Offentliggørelse af Brevvekslinger er hindret deri, at Vilh. Hansen næsten altid tilintetgjorde de Breve, han selv fik.

Om Provsten har de lokale Aviser meget. Omkring Mærkedagene i hans Liv, de forskellige Udnævnelser, Forhold vedrørende den gamle Kirkes Nedrivelse og den nye Kirkes Opførelse, 70 Aars Dagen, 40 Aars Jubilæet, Afsked, Bortrejse og Død, findes her fyldige Meddelelser. Navnlig kan mærkes »Provstenummeret« af »Morsø Folkeblad« (1926, 30. Marts, Nr. 75), af hvilket Nekrologerne rundt i Landets Blade ved hans Død var en Genklang. — Hans Død og Jordefærd omta-

les meget udførligt i »Morsø Folkeblad« og »Fyns Tidende«.

Af Artikler i den lokale Presse skal iøvrigt særligt mærkes en Del i »Morsø Folkeblad« af Redaktør Henrik Fog og fra anden Side nu og da i Anledning af Brydningerne i Ø. Jølby, herunder eksempelvis nogle af Lillelund i »Morsø Folkeblad« i 1908.

Særlig maa nævnes: Ludvig Hertel: »Erindringer om den kirkelige Bevægelse paa Mors 1881—83« i »Kirkehistoriske Samlinger« 1912, S. 402—61.

I Otto Møllers og Skat Rørdams Brevveksling, udg. 1915—16, findes Vilh. Hansen omtalt som Bispeemne i andet Bind. S. 386.

Pastor Edslev, Ø. Assels, skrev i »Morsø Folkeblad« 1919, 1. April, Nr. 77, en stor og rammende Artikel om Provsten i Anledning af 40 Aars Jubilæet.

Om Provsten endvidere i Damsgaards Bog om Frimenigheden paa Mors, S. 161—64, i min »Lødderup Sogns Stednavne«, S. 16, i »Morsø Folkeblad« 14. Sept. 1935 af Redaktør Jakob Martin, gengivet efter »Aarhus Amtstidende«, i samme Blad samme Aar d. 1. Oktbr. af M. P. Thorup, gengivet efter »Fyns Tidende«, og i 3 Artikler af pens. Lærer Molbæk i »Morsø Folkeblad« 12.—15. Marts 1937.

Digte til Provsten: Johan Hinding i »Morsø Avis« 30. Decbr. 1916, Anton Kjølby i »Morsø Folkeblad« 22. Marts 1926 og 17. Septbr. 1935.

I Galtrup Højskoles Aarsskrifter omtales Aar efter Aar Provstens aarlige Møder med stor Taknemlighed; eksempelvis 1922, S. 29:

Provst H a n s e n var Taler ved Friskolekredsens Møde i Højskolen Sal d. 9. Marts. »Han tegnede et levende Billede af en fynsk Foregangsmand, men indflettede mange personlige Minder i sin Tale. Det sidste var ikke det mindst værdifulde«.

I Højskolens Aarsskrift 1935, S. 11—15, bringer Pastor Balslev Billede af Provsten og Omtale. Senere kom hans Bog og nu hermed min Fremstilling.

Ved Provstens Afsked fremkom i »Morsø Folkeblad« for 7. Januar 1926 Tanken om et Maleri af Provst Hansen i Ornat til Nykøbing M. Kirke. Tanken blev taget op; men Provsten undslog sig. For det Beløb, der blev tilvejebragt ved en Indsamling, blev der imidlertid af Provst Vilh. Hansen skænket en G e n g i v e l s e af Joachim Skovgaards Opstandelsesbillede i Viborg Domkirke til Ligkapellet paa Nykøbing M. Kirkegaard, der afsløredes Søn-

dag den 28. Novbr. 1926. Provsten kunde ikke selv være til Stede, men sendte en længere skriftlig Hilsen, der blev oplæst ved Højtideligheden.

Provstinden døde 1. Maj 1927 efter en Tids Sygdom. I Morsøbladene findes smukke Mindeord om hende.

Minder om Vilh. Hansen.

Mange af mine Minder om Provsten er blevet levende for mig, mens jeg har samlet og formet nærværende Afhandling. — Jeg vil prøve at finde Ord for nogle af dem:

Provst Vilh. Hansen prædikede med en sagte, dog mærkværdig distinkt Stemme. Men han kunde tale anderledes. Det har jeg hørt e e n Gang. Ved Veteranfesten i Nykøbing Kirke d. 15. Juni 1914 lagde han Stemmen i et andet Leje; høj og kraftig lød den, sikkert af Hensyn til de mange, gamle Veteraner. Jeg holdt nu mere af hans sædvanlige Røst, der — skønt lavmælt — hørtes tydeligt overalt i Kirken.

Folkebladet bragte et fyldigt Referat af Prædikenen. — Biskop Møller var til Stede ved Gudstjenesten.

*

Paa Kirkegulvet gik han meget frem og tilbage (først fra hans allerseneste Aar husker jeg, at han i Nykøbing af og til satte sig paa en Stol i Kordøren; derimod husker jeg ikke noget lignende fra Lødderup), sang hyppigt med. Med sin lysende Intelligens og levende Opmærksomhed var der vist ikke meget, der undgik ham; man havde en Følelse af, at han saa alt og saa igennem alt.

Saa man ham gaa ved Alteret, maatte man se, at der var stor Myndighed og Finhed over hans Skikkelse, forenet med noget uendeligt ydmygt. Han ligesom sank i Knæ, naar han stod foran Alteret og saa paa det, og naar han lagde sig paa Bedeskammelen, var det, som et tungt Ansvar bøjede ham ned.

Vist kun Ordene: »Herren være med Eder« (maaske ogsaa Velsignelsen) messede han og med en egen dyb Klang. Det øvrige læste han. Det er ikke muligt at sige, med hvilken Højtid, Værdighed og Naturlighed Ordene lød ud i Kirkerummet. — Epistelen læste han staaende umiddelbart bag Knæfaldet foran Alteret.

*

Sine Ordener bar han ikke. Kun naar han skulde jorde en dekoreret Mand, f. Eks. en Lærer, der var Dannebrogsmænd, kom Rid-

derkorset, senere vel ogsaa Dannebrogskorset, paa Præstekjolen for at hædre den afdøde. — Henrik Fog mener — i »Morsø Folkeblad« for 30. Decbr. 1916 — at vide, at første Gang man saa Provsten med Ridderkorset paa Brystet var, da en af Lærerne i Nykøbing fik Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

*

Lødderup Kirke med sine tykke, skæve Mure og hele middelalderlige Præg blev ikke rørt i Provst Hansens Tid. Det vilde vist ogsaa have været mod hans Vilje; thi i den følte han sig hjemme. Maaske gav han dog kort før sin Afsked Stødet til den Restaurering, der fandt Sted efter hans Bortrejse.

*

Der var noget mærkværdigt over hans Prædiken, hvori det nu laa. Naar han — uden at forhaste sig — havde begyndt med: »Kom Sandheds Aand og Vidne giv« (kun en enkelt sjælden Gang har jeg hørt den Bøn erstattet af Provstens egne Ord og da kun ganske faa Sætninger), var det, som man maatte høre og ikke kunde andet. Og baade forunderlig jævnt, men ogsaa uendelig dybt, lød Vidnesbyrdet, vist i lige Grad Næring for læg og lærd. Der var noget af aandeløs Stilhed

og Optagethed over Tilhørerne. Vilh. Hansens hele Personlighed og hans mesterlige Veltalenhed bar Mennesker ind i det dybe Fond af Lærdom, Livsforstaaelse og Guds frygt, som havde vundet Rod i hans Væsens Rigdom.

*

Provsten kom efter sin Bortrejse i 1926 aldrig til Nykøbing mere, men mange var de Venner, der fandt til ham og hentede Glæde og Berigelse ved det. Da Budskabet om hans Død naaede ud, greb det dybt i Menneskers Sind. Vi er mange, der vil ære hans Minde, saa godt vi kan.

Ved Provstens Død.

Mens Verden skælver mod Ufreds Brand,
en Fredens Mand gik fra Stridens Land.

En Mand af myndig og mægtig Aand,
med Vidsoms rene og stærke Haand.

En Mand af ydmyg og trofast Rod,
med Sindets Rankhed i Livets Flod.

En Mand af dybe og milde Ord,
der satte stærkt sig i Sjæle Spor.

En Mand, der øved i Stilhed Daad
og hjalp saa mange med dybe Raad.

En Mand, der gav i Gud Faders Haand
i Livets Tider sin Sjæl og Aand.

En Mand, der fast over Sjæle bød, —
velsignet Minde nu ved hans Død.

Mens Verden farer mod Død og Brand,
en mægtig Sjæl gik til Livets Land.

A n t o n K j ø l b y.

»Morsø Folkeblad« 17. Septbr. 1935.

Provst Vilhelm Hansens Gravsted.

Navne.

Ammundsen, 7 Andersdatter, 9 Balslev, 7, 43, 61, 68, 71 Barfod, 6 Becker, 16 Bindsbøll, 7 Breinholt, 40 Bårris, 66 Carstensen, 68 Cederfelt de Simonsen, 63, 68 Christensen, 65, 66 Clausen, 31 Damsgaard, 66 Delbanco, 25 Dissing, 68 Døcker, 21 Edslev, 70 Eiler, 7 Emig, 65 Engeltoft, 7 Fischer, 61 Fog, 70, 74 Fridericia, 66 Friis, 68 Fuglsang-Damgaard, 7 Hammerich, 31 Hansen, 5 etc. Hee Andersen, 7 Henrichsen, 25 Hermansen, 31 Hertel, 70 Hinding, 71 Holm, 39 Høyberg, 40, 68 Jensen, 9, 42 Johansen, 65 Kjølbj, 71, 76 Knudsen, 40, 61 Kold, 24 Konst, 8 etc. Kristensen, 35 Larsen, 9, 10 Laub, 7 Lefolii, 25 Lillelund, 70 Lind, 62 Lohmann, 15, 67 Lund, 6, 7 Madsen, 11 Madvig, 37 Martensen, 7 Martin, 70 Molbæk, 70 Monrad, 7 Munch, 66 Murer, 11 etc. Møller, 16, 21, 70, 72 Nielsdatter, 9, 23 Nielsen, 6, 7, 11, 15, 27, 34, 37, 42, 65 Pagh, 12, 13, 24 Pedersen, 8, 23, 66 Petersen, 16 Phister, 22 Rasmussen, 9 Refslund, 42, 64 Riber, 17, 37 Riemann, 21 Rørdam, 70 Scharling, 6, 7, 31 Schiær, 16 Schmidt, 21, 22 Seedorff, 21 Selmer, 25 Skovgaard, 71 Skytte, 8 Steffensen, 14 Struer, 21 Strøm, 25 Sveistrup, 37 Thorup, 70 Tuxen, 7 Vogelsang, 25 Wad, 22, 25, 26, 27, 33, 61 Wegener, 31 Westergaard, 43.

Nærværende faas i Boghandelen og hos
Anton Kjølbj, Svaneke.

